



### ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БОГОЛЮБОВ (до 90-річчя від дня народження)

25 березня 2001 р. виповнилось 90 років від дня народження одного із провідних у нашій країні спеціалістів з історії науки члена-кореспондента НАН України (1969), доктора технічних наук (1966), професора (1972) Олексія Миколайовича Боголюбова, якому належать основоположні праці в галузі історії механіки та вітчизняної математики.

О. М. Боголюбов народився 25 березня 1911 р. в м. Ніжині Чернігівської області. Після закінчення фізико-математичного факультету Харківського університету (1936) та механічного факультету Харківського механіко-машинобудівельного інституту (1938) деякий час працював інженером різних машинобудівельних організацій. З 1937 по 1941 рр. був організатором, керівником і вчителем у школі для іспанських дітей. У 1963–1975 рр. працював у Секторі історії природознавства і техніки Інституту історії НАН України, а в 1975 р. перейшов в Інститут математики НАН України. На початку 60-х років розгорнув активну наукову діяльність, спрямовану на дослідження проблем історії математики й механіки. Володіючи багатьма іноземними мовами, він вперше розпочав глибоке вивчення історії розвитку механіки машин. Його історико-наукова концепція знайшла своє втілення в фундаментальній монографії „Історія механіки машин” (1964), у нарисі „Математичне життя в СРСР”, опублікованому у 3-му томі „Історії вітчизняної математики”. Згідно з цією концепцією історію науки необхідно розглядати в тісному зв’язку з загальною історією, історією культури та розвитком економіки.

Невтомний організатор науки, О. М. Боголюбов брав участь у виданні багатьох колективних монографій. Так, за його безпосередньою участю як організатора роботи, автора і співавтора багатьох розділів, відповідального редактора вийшли в світ „Історія вітчизняної математики” (у 4-х т., 5-ти кн.), нагороджена на XIII Всесвітньому конгресі з історії науки медаллю ім. О. Койре, а також „Очерки развития математики в СССР”, „История математического образования в СССР”, „История механики в России”, серія наукових збірників з історії математичного природознавства. На з’їздах з теоретичної та прикладної механіки, теорії машин та механізмів він організовує секції історії механіки. Олексій Миколайович брав активну участь в роботі багатьох наукових рад — з комплексної проблеми „Філософські і соціальні проблеми науки і техніки”, з теорії машин і систем машин, з теоретичної та прикладної механіки.

Вагомим внеском в історію науки виявилася написана ним серія наукових біографій видатних учених та інженерів — І. І. Артоболевського, Л. В. Ассура,

А. Бетанкура, Р. Гука, С. М. Кожевнікова (спільно з Є. Я. Антонюком та С. А. Хорошевою), М. М. Крилова (спільно з Ю. О. Митропольським), Г. Монжа, Л. С. Лейбензона, Ж.-В. Понселе, Г. М. Ніколадзе та ін.

О. М. Боголюбов відомий як популяризатор науки не тільки в Україні та в Росії, але і за їх межами. Багато років він був заступником голови науково-методичної ради з питань пропаганди наукових знань з математики, механіки та фізики Українського товариства „Знання”. Перу Олексія Миколайовича належить понад 500 наукових праць, серед яких найважливішими є „Історія механіки машин”, „Развитие проблем механики машин”, „Теория машин и механизмов в историческом развитии ее идей”, „Советская школа механики машин”, біографічний довідник „Математики, механики”. Добре відомі науковому загалу такі науково-популярні праці вченого, як „Людина і машина”, „Роботи і маніпулятори” (спільно з Д. О. Нікітіним).

Багато сил і часу віддавав О. М. Боголюбов педагогічній діяльності. У 1956–1981 рр. він працював спочатку доцентом, а потім професором кафедри будівельних машин Київського інженерно-будівельного інституту, де викладав курси деталей машин, прикладної механіки, а також теорії машин і механізмів.

Олексій Миколайович створив єдину в Україні наукову школу з історії математичних наук. Серед його учнів 8 докторів та 40 кандидатів наук. Майже три десятиріччя він керує науковим семінаром з історії математики й механіки, який плідно працює на терені Інституту математики НАН України. В ролі лідера наукової школи особливо яскраво виявився талант вченого як вчителя, вихователя та людини.

Наукові та науково-організаторські заслуги О. М. Боголюбова були відзначені академічною премією ім. М. М. Крилова (1996). За видатний внесок у розвиток іспано-слов'янських культур і наукових зв'язків король Іспанії Хуан Карлос I нагородив його командорським орденом „За громадянські заслуги” (1996).

Сьогодні Олексій Миколайович сповнений сил і творчої енергії. У нього нові ідеї, плани, багато починань. Так побажаємо йому успішного їх здійснення, доброго здоров'я, творчих досягнень в науці.

*Ю. О. Митропольський, А. М. Самойленко, В. М. Кошляков,  
В. М. Урбанський, М. О. Пустовойтов,  
Т. М. Виєрот, С. А. Хорошева*